

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Fakulta tělesné výchovy a sportu

Bakalářská práce

Terorismus jako politický nástroj strachu

Vedoucí práce:

Ing. et Mgr. Miloš Fiala Ph.D.

Vypracoval:

Jakub Hybš

Praha 2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením Ing. et Mgr. Miloše Fialy Ph.D. a uvedl všechny literární zdroje.

V Praze dne 8. 8. 2012

.....

podpis autora

EVIDENČNÍ LIST

Souhlasím se zapůjčením své bakalářské práce ke studijním účelům. Uživatel svým podpisem stvrzuje, že tuto bakalářskou práci použil ke studiu a prohlašuje, že jí uvede mezi použitými prameny.

Jméno a příjmení: Fakulta / katedra: Datum vypůjčení:

Podpis:

Poděkování

Touto cestou bych rád poděkoval vedoucímu práce panu Ing. et Mgr. Miloš Fialovi Ph.D. za jeho vedení této práce, odborné rady, vstřícné jednání cenné informace a konzultace, které mi poskytl. Dále bych chtěl poděkovat MuDr. Janě Muroňové za přínosné konzultace a názory z oblasti zločinné psychiatrie. V neposlední řadě bych zde rád poděkoval Ing. Veronice Karbanové za jazykovou a stylistickou korekturu práce.

Abstrakt

Název práce: Terorismus jako politický nástroj strachu

Cíle práce: Za cíl si práce klade vymežit pojem terorismus jako politický nástroj strachu, definovat jeho podstatu a konkrétně proniknout do otázky této mezinárodní formy politiky.

Úkoly: Studie literatury, analýza dat a konzultace s kvalifikovanými odborníky, přiblížení rozdílu mezi charakterem a chápáním terorismu před rokem 2001 a po něm.

Metody: Sběr dat, analýza a rešerše literatury, komparace dat

Výsledky: Útoky z 11. září 2001 na World Trade Center výrazně ovlivnily pohled lidí na terorismus. Zároveň odstartovaly novou éru terorismu, ve které musí vládní instituce i mezinárodní organizace počítat se všemi variantami nekonvenčního boje. Po celém světě se změnila bezpečnostní opatření a státy v čele s hegemonem USA přijali boj proti terorismu jako prioritní úkol.

Klíčová slova: Terorismus, politika, strach, bezpečnost, nástroj

Abstract

Bachelor thesis title: Terrorism as a political implement of fear

Goal: Aim of the thesis is to define the term Terrorism as a political implement of fear, its substance and it will elaborately get through the international political form of it

Methods: Data collection, Literature search and comparison

Results: Attacks of 11 September on the World Trade Center influenced the view of human to terrorism greatly. It launched a new era of terrorism at the same time. In this era government and international organizations have to count all the variants of unconventional combat. Security measures was change throughout the world and states headed by the U.S. hegemon accept the struggle against terrorism as a priority.

Key words:

Terrorism, politics, fear, safety, implement

2 Obsah

3	ÚVOD	9
4	Cíle, úkoly a metodika práce	12
4.1	Cíle práce	12
4.2	Dílčí úkoly práce	12
4.2.1	Přesně definovat cíl a dílčí úkoly práce	12
4.2.2	Vypracovat literární rešerši v problematice světového terorismu	12
4.2.3	Komparace shromážděných dat	12
4.2.4	Interpretace výsledků	12
4.3	Metodologie	13
4.3.1	Obsahová analýza	13
5	Terorismus	15
6	Pojmy	18
6.1	Terorismus	18
6.2	Extremismus	19
6.3	Anarchismus	19
6.4	Válka	20
6.5	Guerillová válka	20
6.6	Islámský fundamentalismus	21
7	Historie terorismu	22
7.1	Etapy vývoje	23
7.2	Od starověku k Velké francouzské revoluci	23
7.3	Období Velké francouzské revoluce	24
7.4	První světová váka	25
7.5	Druhá světová válka	26
7.6	Terorismus moderní doby	29
8	Klasifikace terorismu	30
8.1	Represivní	30
8.2	Subverzivní	30
9	Formy terorismu	32
9.1	Vnitrostátní terorismus	32
9.2	Státní terorismus	32
9.3	Mezinárodní terorismus	32
9.4	Revoluční terorismus	33
9.5	Náboženský terorismus	33
9.6	Konvenční terorismus	33
9.7	Nekonvenční terorismus	33

9.8	Psychologický terorismus.....	34
9.9	Superterorismus	34
9.10	Jaderný terorismus.....	35
9.11	Radiologický terorismus	35
9.12	Biologický terorismus.....	35
9.13	Chemický terorismus	36
9.14	Informační terorismus.....	36
10	Úloha globalizace	38
11	Útoky 11. září 2001	39
11.1	Co předcházelo?	39
11.2	Osudný den.....	40
11.2.1	Chronologie událostí:	41
11.3	Únosci	42
11.4	Důsledky útoků.....	43
11.5	Politický dopad.....	43
11.6	Ekonomický dopad	44
11.7	Zdravotní dopad.....	44
11.8	Psychologický dopad	45
12	Teroristické útoky po 11. září 2001.....	46
13	Závěr	49
14	Přehled použité literatury.....	51

3 ÚVOD

Dnes a denně se v běžném životě setkáváme s pojmy terorismus, terorista, teror. Tyto termíny k nám doléhají nejen ze všech dostupných informačních kanálů masmedií, úst politických představitelů a bezpečnostních expertů, ale čím dál více je v různých kombinacích a obměnách slyšíme od obyčejných lidí. Otázka bezpečnosti se stává naléhavější, a lidé pocítují téměř neustálý tlak, který se často promítá do jejich psychiky. Lidé pak v krajních případech pocítují až chronickou úzkost. Již nezáleží na geografické poloze, politické příslušnosti, náboženskému vyznání nebo postavení ve společnosti. Tato forma prosazování politických cílů se na začátku nového tisíciletí stala reálnou hrozbou pro veškerou populaci naší planety.

Bezpečnostní opatření jednotlivých států se rapidně přetransformovala, jednotlivé instituce najímají speciální firmy, kterým platí za ochranu a lidé na ulici se otáčejí pokaždé, když se ozve sebemenší podezřelý zvuk. Byla nastolena zcela nová politika mezinárodní bezpečnosti, transportních služeb, i zavedena konkrétní opatření pro jednotlivé prvky kritické infrastruktury.

Nejpodstatnější však je, že lidé spatřili na vlastní oči, co dnes dokáží moderní zbraně a čeho všeho jsou lidé schopni. Natrvalo se do lidských srdcí zanítil strach a nejistota. Lidé se prostřednictvím informačních technologií mohou stát prakticky přímými svědky událostí, které probíhají na opačném konci světa a mohou tak zcela subjektivně vnímat důsledky, jež tyto útoky mají.

Mějme však na paměti, že stejně tak, jako nám obyčejným lidem slouží moderní technologie k orientaci v aktuálním dění ve všech sférách života, stejně tak dostává tvář terorismu díky moderním technologiím zcela jinou podobu. Téměř veškeré informace se dají vyhledat na globální síti a poskytují tak zcela nové možnosti teroristům z pohledu organizace, plánování, analýzy i samotné realizace teroristických kampaní. Celosvětová globalizace se tak nepromítá jen do oblasti obchodu a cestování, ale dává celosvětové bezpečnosti zcela jiný význam.

Jedním z úskalí globalizace je potírání státní suverenity, ignorování hranic a prohlubování rozdílu mezi vyspělými a rozvojovými státy. Rozdílné přístupy

jednotlivých států a společenství k zahraniční politice, čerpání přírodních zdrojů i migrace obyvatelstva vytváří chaos v globálním měřítku, který samozřejmě nahrává teroristům, kteří jsou pak díky neomezeným prostředkům téměř nezastavitelní.

V neposlední řadě zde musíme zmínit i mezinárodní politickou propojenost a dominanci některých států. Otevřená podpora lokálních sporů ze strany třetích hráčů dnes dělá ze států, jako jsou USA nebo Velká Británie zcela jasný a primární cíl teroristů. To se ostatně ukázalo na přelomu nového tisíciletí, kdy útoky na World Trade Center v USA jasně deklarovaly, že ani v uvozovkách nejmocnější stát světa není zcela nedotknutelný. Mnoho odborníků se domnívá a tvrdí, že právě útoky z 11. září roku 2001 daly terorismu zcela nový charakter.

Z pohledu České republiky musíme o terorismu hovořit s jistým odstupem. Prozatím nebyl evidován žádný závažný teroristický čin na území naší republiky. Díky tomu, že Česká republika leží prakticky ve středu Evropy a nenacházejí se zde žádné stěžejní mezinárodní strategické cíle, byli jsme zatím teroristy přehlíženi a můžeme tak hovořit spíše o organizovaném zločinu nežli přímo o terorismu. Nutno podotknout, že toto je však pouze momentální stav, který se může i vzhledem k stále většímu zapojení České republiky do celosvětového boje s terorismem změnit ze dne na den. Jak už jsem podotkl v úvodu, nikdo si dnes nemůže být stoprocentně jistý svým bezpečím.

V současné době se terorismus stal jednou z hlavních hrozeb demokraticky fungujícího světa. Ať už se jedná o separatistické skupiny v Baskicku, organizovaný zločin v podobě mafií, drogových kartelů, rasistických a xenofóbních organizací nebo neutuchající hrozbu Džihádu. Rozdílem však je, že všechny tyto dříve lokální hrozby musíme dnes zohledňovat v globálním měřítku a tak se vyhrožování terorismem, vyřizování politických i etnických konfliktů národní identity i prosazování zcela specifických cílů dotýká každého z nás.

Otázkou zůstává zda-li na hrozbu terorismu dokážeme v moderní době adekvátně reagovat a zda je strach z možných atentátů a útoků opodstatněný. Nestává se tato forma politického nátlaku jednou z hlavních metod využívanou nejen jednotlivými skupinami na konkrétním území, ale také na mezinárodní úrovni? Dokáží se lidé vypořádat s neustálým stresem z možných útoků? Cílem mé práce není přímo odpovědět na

všechny tyto otázky. Spíše se svou optikou zaměřím na výklad pojmu terorismus a na následujících řádcích se pokusím sumarizovat poznatky z odborné literatury, které by nás měly přivést k mnoha odpovědím a k ještě většímu počtu otázek, zdali pro nás terorismus v budoucnu bude hrát zásadní roli či nikoliv.

4 Cíle, úkoly a metodika práce

4.1 Cíle práce

Cílem práce je definování terorismu. Klasifikovat jednotlivé formy a historické etapy. Konkrétně proniknout do problematiky mezinárodní terorismu. Analyzovat charakter útoků 11. září 2001, historického milníku v dané problematice.

Terorismus je dnes považován za aktuální celosvětovou hrozbu. Jeho charakter prochází výrazným vývojem, a tak teroristické skupiny využívají stále novější a modernější technologie, což jim propůjčuje schopnosti nového rozsahu. Ty pocítila světová bezpečnost 11. září roku 2001, kdy útoky na Světové obchodní centrum deklarovaly sílu této formy vrcholného extremismu. Součástí práce je tedy popsání osudného dne na prahu 21. století.

4.2 Dílčí úkoly práce

4.2.1 Přesně definovat cíl a dílčí úkoly práce

V dané problematice vytyčit a definovat cíl, který budeme sledovat. Na základě tohoto cíle popsat jednotlivé úkoly krok po kroku.

4.2.2 Vypracovat literární rešerši v problematice světového terorismu

V první fázi bude na základě dostupné literatury shromáždění dat od světových i domácích autorů a odborníků zabývajících se danou problematikou. Rozčlenit celkový obsah na základní součásti, vztahy a souvislosti. Vyhledat kauzální závislosti a pomocí historické analýzy proniknout do problematiky v širších historických souvislostech

4.2.3 Komparace shromážděných dat

Ve druhé fázi položit do souvislosti všechna zjištěná a dostupná data.

4.2.4 Interpretace výsledků

Interpretovat zkompletované části a jednotlivé souvislosti. V závěru obhájit cíl, který byl stanoven na začátku práce.

4.3 Metodologie

Mezi teoretickými a empirickými metodami zkoumání nevede ostrá hranice. Takové formy poznávání, jako je abstrakce, analýza, syntéza, srovnávání, zobecňování, konkretizace, indukce či dedukce, jsou součástí teoretických i empirických výzkumů.

Při teoretickém výzkumu se často uplatňuje také metoda historická, která danou problematiku vysvětluje z hlediska jejich vzniku, příčin a dalšího vývoje. (Švarcová, 2006)

4.3.1 Obsahová analýza

Jedná se o významnou skupinu metod, která se soustředí právě na rozbor písemných sdělení. Protože jde o skupinu různorodých metod, je obtížné podat její univerzální definici. (Ferjenčík, 2000)

Do této skupiny můžeme zahrnout analýzu a syntézu, indukci, metoda historická a metoda komparace.

K obecně platným patří logické metody vycházející ze základů logiky. Mezi ně patří:

4.3.1.1 Analýza - syntéza

Analýza - rozčleňuje celek na základní části, vztahy a souvislosti. Analýza představuje postup při zkoumání jevů, při němž je celek rozložen na jednotlivé prvky(části). Existuje např. analýza faktorová, obsahová, kontextuální atd. (Čihovský, 2006)

Syntéza je postup navazující na analýzu, který vyhodnotí jedinečné na stupeň obecně platného. Nezbytně musí navazovat na analýzu. (Čihovský, 2006)

4.3.1.2 Indukce – dedukce

Indukce je charakterizována v logice přechodem od jednotlivého k obecnému. V sociologii bývá spojována s empirickým přístupem.

Dedukce je přístup opačný - od obecného k jednotlivému. V sociologii se příliš často nepoužívá. (Čihovský, 2006)

4.3.1.3 Historická metoda

Historická metoda vychází ze zkoumání vývoje (historie) sledovaného jevu či procesu. Nejde jen o popis, ale o zachycení vývoje a zjištění vnitřních zákonitostí změn. Na

základě toho je možno předvídat určité tendence, prognózy v krátkodobé perspektivě.
(Čihovský, 2006)

4.3.1.4 Metoda komparace

Porovnání objektů za účelem stanovení jejich shodných nebo rozdílných znaků.

Komparace je nejdůležitějším předpokladem zobecnění a hraje významnou úlohu v úsudcích podle analogie. (Čmejrková, Daneš, Světlá, 1999)

5 Terorismus

Obecně známý pojem terorismus dnes dokáže vyslovit každý. Je však potřeba zmínit, že ne vždy je tento termín používán správně. Vzhledem k tomu, že samotný terorismus prošel významným vývojem a dotýká se mnoha oblastí lidského života, je dnes velmi obtížné hledat přesnou definici tohoto pojmu. Je potřeba si uvědomit, že specifický výklad potřebují odborníci, kteří samotný jev podstupují bádání a výzkumu, a zcela jiný výklad potřebuje široká veřejnost, aby dokázala sama zhodnotit zda informace, které dostává z informačních zdrojů jsou opodstatněné a jedná se o tentýž jev. Jak jsem již naznačil, terorismus se dnes dotýká mnoha oblastí lidského života. Promítá se do oblasti práva, sociologie, bezpečnostní politiky, politologie, kriminalistiky i psychologie. URL₁

Vzhledem k provázanosti těchto oblastí v běžném životě, řada autorů přistupuje k výkladu pojmu terorismus prakticky a aplikuje ho na každou vzniklou situaci zvlášť. Zde nehovoříme o takzvané uzavřené definici, nýbrž neuzavřené, stále se přizpůsobující dané situaci. Druhá část autorů, převážně z vědecké oblasti, se opírá o samotný význam slova teror, ze kterého terorismus vychází a hledají takzvaný univerzální výklad tohoto pojmu s ohledem na historický vývoj. Dostáváme zde však pouze teoretická vysvětlení, která se ne vždy dají aplikovat v praxi a mnohdy dochází v těchto definicích k podobnosti či shodě například s definicí organizovaného zločinu. Dalším problémem v čistě teoretickém přístup je úzký rozsah obecně platné definice. V současnosti terorismus rozdělujeme nejen podle typologie samotné teroristické kampaně, ale také podle jejího rozsahu a důsledku. Nelze tedy říci, že terorismus má vždy náboženský, nebo ekonomický charakter. Pro objasnění si uvedeme několik definicí od předních světových odborníků na terorismus.

Velice detailně uchoopil otázku výkladu terorismu španělský profesor Luis de Corte Ibanéz (2009), který poukazuje právě na složitost správné definice a časté nezohlednění všech faktorů z roviny historické, psychologické a filozofické. Po velice detailním uvedení veškerých úhlů zakončuje svůj výklad s definicí terorismu: jde o promyšlenou sérii násilných a zstrašujících činů, které míří proti nebojícím obyvatelům a jsou naplánovány tak, aby psychologicky zapůsobily na mnohem větší počet osob, než jsou přímé oběti, a tak posloužili k dosažení konkrétního, skoro vždy politického cíle.

„Terorismus je propočítané použití násilí nebo hrozby násilím, obvykle zaměřené proti nezúčastněným osobám, s cílem vyvolat strach, jehož prostřednictvím jsou dosahovány politické, náboženské nebo ideologické cíle. Terorismus zahrnuje i kriminální zločiny, jež jsou ve své podstatě symbolické a jsou jen cestou k dosažení jiných cílů, než na které je kriminální čin zaměřen.“ (Brzybohatý, 1999)

Vědecké chápání pojmu terorismu udává Jan Zeman (2002), který zmiňuje akademickou definici z roku 1988: Terorismus je strach vyvolávající metoda opakovaných násilných akcí, užívaná (polo-) utajovanými individui, skupinami nebo státními činiteli, k rozporuplným, kriminálním nebo politickým účelům, přičemž – v kontrastu (s cíleným) vražděním – přímé cíle tohoto násilí nejsou cíli hlavními. Bezprostřední lidské oběti tohoto násilí jsou v podstatě vybírány náhodně (cíle bezprostředně dosažitelné), nebo selektivně (reprezentativní nebo symbolické cíle) u cílové populace a slouží jako generátor sdělení.

Ve své práci bych chtěl vyzdvihnout především faktor strachu jakým teroristé a teroristické kampaně působí na obyčejné lidi, politické představitele i světové korporace. Samotná přítomnost této hrozby je pro mnoho politických představitelů dostačující k tomu, aby podnikli jistá opatření, zapojili se do boje s mezinárodním terorismem nebo mu podlehli a přistoupili tak na požadavky teroristické skupiny. Tímto se však dostáváme k definici politického terorismu. Lawrence Wright (2009) dospěl k definici politického terorismu jako donucovacího zastrašování, jako vraždění a ničení systematicky užívaného k terorizování jednotlivců, skupin, komunit či vlád s cílem dosáhnout uznání politických požadavků teroristů.

Také zde můžeme zmínit definici Pavla Kotlána (2003), který označuje terorismus jako rozmanitý a svébytný styl extremismu, který využívá především násilí a strachu.

Dále Kotlán (2003) uvádí, že násilí samotné je zde motivováno nejen snahou poškozovat a ničit nepřátele, ale i psychicky působit na určitou skupinu obyvatel, které jím nejsou přímo zasaženy.

Podle Encyklopedie světového terorismu (2001) můžeme uvažovat o terorismu jako o zvolené cestě, kterou si nevybírají velké skupiny lidí, ale spíše strategie malých skupin, jež se scházejí potají, aby organizovali násilné akty.

OSN definuje terorismus takto: „Různá hrozba násilí nebo násilné činy, které vydávají v nebezpečí životy nevinných lidí nebo způsobují jejich smrt anebo vystavují riziku základní práva, a které uskutečňuje jedna osoba nebo skupina osob na cizím území, na volném moři nebo na palubě letadla s cílem zavedení teroru a dosažení nějakého politického cíle.“ (David, 2005)

6 Pojmy

Problematika definice terorismu je dnes v bezpečnostní politice jednou z nejširších otázek vůbec. Odborníci z celého světa přistupují k výzkumu hned v několika rovinách. Vždy však narazíme na drobné ale, které nás nutí uvažovat o dalších možnostech užití pojmu terorismus, a to především v odlišném chápání definic v teoretické rovině a v praxi. Tato nejednotnost vytváří chaos nejenom v chápání, ale následném používání jednotlivých termínů médii, politickými představiteli a bezpečnostními odborníky.

I vzhledem k stále většímu progresu v oblasti vojenských, komunikačních i vědeckých technologií musíme terorismus chápat jako otevřenou entitu, která může nabývat stále nových, významnějších a větších rozměrů. Nicméně příliš široké nebo naopak velmi úzké chápání jednotlivých pojmů může mít za následek zaměňování relevantních informací a v konečném důsledku mylné pochopení daného problému.

Tudíž než se pustíme do rešerše teroristického jednání v historické rovině, je potřeba si ujasnit několik klíčových pojmů, pro které použijeme platné a celosvětově známé definice.

6.1 Terorismus

Pojem vychází z latinského slova *terrere*. V překladu znamená hrozit nebo působit úzkost. Znamky užití terorismu byly popsány již v Machiavelliho *Vladaři* z roku 1513. Zde se však ještě samotný termín neobjevuje a svůj význam získal až úderem Velké francouzské revoluce, kdy jím byly nazývány metody používané za vlády Maximilliena Robespiera. (Zeman, 2002)

Terorismus dnes chápeme jako vrcholný extremismus, který využívá především násilí a strachu k poškození a ničení nepřátel, ale i k psychickému ovlivňování určité skupiny obyvatel, které jím nejsou přímo zasaženy. (Kotlán, 2003)

6.2 Extremismus

Pojem extremismus lze vymezit jako jednání osob či organizovaných skupin proti demokratickým zásadám a obecně platným společenským normám, a to způsobem fyzickým nebo verbálním, které pramení v neuznávání rasové příslušnosti, náboženského vyznání, nebo politického uspořádání. (Leicmanová, 2006)

6.3 Anarchismus

Původ slova anarchismu nalézáme v řeckém slově anarchia, které v překladu znamená společenské uspořádání bez systémové organizace. Pilířem pro anarchismus je individuální svoboda a netolerance autority v podobě státního režimu, právního řádu nebo společenských norem. Anarchisté bojují proti takzvanému utlačování z pohledu pravidel, které nám zajišťují fungování společnosti v organizovaném řádu. Mediální význam slova anarchismus je synonymem pro nezákonnost, dezorganizaci a porušování pravidel. To se pak děje většinou zcela transparentním způsobem.^{URL₂}

Ne nepodobný je tedy anarchismus samotnému terorismu, i když spíše můžeme hovořit o jakémsi základu pro teroristické metody, protože velmi výjimečně se anarchisté dopouštějí násilí a už vůbec ne formou hrůzných útoků s mnoha desítkami nevinných obětí. Nutno dodat, že stejně jako terorismus a další extremistické směry procházejí vývojem, tak i anarchismus bychom dokázali rozdělit a to především z pohledu selekce obětí. Podle Pavla Kotlána (2003) je terč v anarchismu starého typu vybírán přísně selektivně a zaměřuje tak svůj extremismus na určitou skupinu – na Nepřítele. V dnešní době anarchisté stále cílí na konkrétní problémy, avšak cíle jejich extremizujícího chování jsou často obyčejní lidé, které se anarchisté snaží přesvědčit o své pravdě a tak rekrutovat nové táře do svých řad.

6.4 Válka

Jak jsme již naznačili výše, spojují někteří odborníci a historici terorismus právě s formou válčení s protivníky. Podle nich by se tedy jednalo o čistě vojenskou praktiku, která má své historické opodstatnění, avšak v moderní době a po zkušenostech z posledních let, kde nepochopitelné útoky teroristů měly máloco společného s otevřeným soubojem jakým je válka, se toto tvrzení opět jeví jako příliš úzká profilace dané problematiky.

Pro naše účely definujeme válku jako ozbrojený konflikt dvou či více organizovaných skupin působících násilím proti sobě. Jedná se o legitimní postup v prosazování politických cílů. URL₃

Právě slovo legitimní je zde zcela klíčové, protože pakliže uvažujeme podobnost s terorismem, ve kterém se jednotlivci či organizované skupiny dopouští násilí k dosažení svého cíle, je legitimnost tohoto jednání zcela zásadní.

6.5 Guerillová válka

Guerillová válka neboli válka partyzánská je pojem, kterým se označuje boj partyzánských skupin. Tyto menší skupiny ozbrojených bojovníků nepůsobí v hlavní linii a vyhýbají se otevřeným střetům. Jejich taktikou a strategií je boj ze zálohy, přepadové akce nebo léčky, které připravují proti konkrétnímu nepříteli. Partyzáni cíleně zasahují slabá místa nepřitele, a tak pomocí taktických bojů ze zálohy působí značné potíže. URL₄

6.6 Islámský fundamentalismus

Islámský fundamentalismus je úzce spjat s náboženským terorismem. Jedná se o šíření náboženské ideologie – v tomto případě ideologie islámu pomocí násilných aktů. Státy Blízkého východu stále vyznávají především staré hodnoty a vycházející ze svaté knihy Korán, často touto ideologií omlouvají svá jednání, a to včetně teroristických činů v podobě krutého vraždění. Jednou z radikálních skupin reprezentující v našem rozboru islamistický fundamentalismus je islámská teroristická skupina Hamás, která svými sebevražednými bombovými útoky v 90. letech v Izraeli navázala na konflikty izraelsko-palestinské války. (Leicmanová, 2006)

7 Historie terorismu

Pakliže se dnes podíváme do minulosti, každá etapa lidského vývoje je spojena s násilím. V tomto ohledu můžeme hovořit o lidské přirozenosti, kde vedle rozumových a mírumilovných řešení saháme právě k různým formám násilí v reakci na stresové situace nebo jako řešení konkrétních problémů a překážek. Z historie víme, že násilím se řešily nejedny spory ať už mezi jednotlivci, skupinami nebo státními zřízeními. Nejen podoby, ale i motivy a příčiny jednotlivých násilných akcí se v minulosti liší. Nastavení sociokulturní společnosti v té dané době poukazuje na hlavní příčiny a varianty použitého násilí. Politické, ekonomické i náboženské podmínky řadíme mezi majoritní důvody vzniku konfliktů. URL₅

K otázce násilí popřípadě terorismu zde přistoupím ve třech historických rovinách. Prvním obdobím, kde však ještě nehovoříme o terorismu, ale spíše o účelném násilí je období od starověku do Velké francouzské revoluce. Zde bych rád zmínil prapůvod teroristického jednání a to především v tom smyslu, že velmi dobře soudobí „násilníci“ pochopilim, jak působí strach na jejich protivníky, a tak pouze psychologickým nátlakem dosáhli vytyčeného cíle.

Druhým obdobím, které si podrobněji rozebereme, je doba od Velké francouzské revoluce do roku 2011. V neposlední řadě se opřeme o významný milník, rok 2011, kde terorismus dostal zcela novou tvář a důsledky, jaké vyvolal útok na Světové obchodní centrum, navždy změnil bezpečnostní politiku, opatření i přístup jednotlivých představitelů států k otázkám terorismu.

Než začneme s charakteristikami jednotlivých období, nejprve se pokusíme objasnit samotný význam slova teror. Ten pochází z latinského slova terrere. V překladu znamená vyděsit nebo postrašit. „Ruský komunistický vůdce Lenin, odpovědný za „rudý teror“ z let 1917-1921, kdysi suše konstatoval: „Účelem terorismu je vytvářet teror“. Jedná se tedy o násilný akt za účelem vyvolání extrémního strachu. (Encyklopedie, 2001)

7.1 Etapy vývoje

Terorismus stejně tak jako, každý fenomén prochází historickým vývojem. Odborníci a autoři literatury na danou problematiku často navrhují svá vlastní rozdělení. Pro ilustraci uvádíme příklad rozdělení podle Foltina (2003)

- historická etapa – trvající do konce 17. století
- nacionalistická etapa – probíhající od počátku 18. století až do roku 1913
- etapa válek – probíhající v letech 1914 až 1945
- etapa studené války – probíhající od roku 1946 až do roku 1989
- etapa studeného míru – trvající od roku 1990 až po současnost

Pro účely práce, však použijeme poněkud rozdílný klíč, a to především z důvodu připomenutí významných historických milníků a propojení s terorismem.

- Od starověku do Velké francouzské revoluce
- Období Velké francouzské revoluce
- První světová válka
- Druhá světová válka
- Terorismus moderní doby

7.2 Od starověku k Velké francouzské revoluci

V tomto období musíme hovořit o terorismu jako o použití násilí k dosažení vytyčeného cíle. Již v Bibli najdeme zmínky o takovémto jednání. V knize Jošuoově se píše: „Izraelité pobili ostřími svých mečů ve městě Jericho všechno živé; muže i ženy, staré i mladé, voly, ovce a osly.“ Ve starověku toto jednání nebylo ničím neobvyklým. Totální masakr přeživších obránců nebo obyvatelů dobytého území měl být symbolikou pro všechny ostatní, kteří by vzdorovali stejně nebo se nechtěli podříditi obléhající armádě. Strach z podobného výsledku pak v mnoha případech otevřel brány měst a hranice území slabších vládců, či méně vyspělých civilizací. (Brehovská, 2007)

Ve starověkém Římě však docházelo k teroristickým metodám také za účelem udržení kázně ve vlastních armádách. Metody jako veřejné lynčování či dokonce popravování vybraného vzorku vojáků mělo jednoduchý a přesný cíl. Udržet pomocí strachu armádu celistvou a lačnou po vítězství za každé situace. (Encyklopedie, 2001)

Podobné postupy můžeme najít v takzvaném Mongolském teroru. Mongolská tažení smrti pod vedením Čingischána v podobě drancování, plenění a vraždění statisíců lidí měla jediný důvod. Všem dokázat, že tento kočovný národ jako jediný může ovládnout svět. „Mongolové byli vychováváni v tvrdé vojáky již od dětství. Nepatřili však k těm, kteří by s nadšením zbytečně umírali na bitevním poli. Vždy se úzkostlivě vyhýbali ztrátám na životech ve svých vlastních řadách. K tomu, aby zajistili, že nebude umírat někdo jiný, používali teror. Při obléhání města dali obráncům na vědomí, že v případě rychlé kapitulace ušetří jejich životy. Na druhé straně urputná obrana vedla k nelítostnému masakru obránců.“ (Encyklopedie, 2001)

Dalším případem z minulosti, kde se setkáváme s obdobnými praktikami, je kult teroru a násilí neboli kult Asasínů. Jednalo se o fanatickou skupinu muslimů, která pomocí násilí a s „božím“ požehnáním šířila jejich formu islámu. Pomocí vypracovaných nájemných vražd se Asasíni vyhýbali zbytečnému krveprolití, avšak velice efektivně tak dosahovali vytyčených cílů. „Nizarů (Asasínů) nikdy nebylo mnoho. Z tohoto důvodu se nemohli postavit svým nepřátelům v otevřené bitvě. Proto vyvinuli metody boje, jímž se stali nechvalně známými. Sekta většinou vyslal jednoho nebo malou skupinu bojovníků, kteří, obvykle dýkou, zavraždili vůdce protivníka. Považovali sami sebe za boží vyslance a vykonání svého poslání za akt boží“ (Encyklopedie, 2001)

7.3 Období Velké francouzské revoluce

Pojem teror se už navždy bude pojít se jménem revolučního vůdce Maxmiliána Robespiera a s Velkou francouzskou revolucí. Tu odstartovala exekuce bourbonského krále Ludvíka XVI. v roce 1793. Následné období takzvané „vlády teroru“ má na svědomí smrt tisíců občanů. Tyto praktiky, kdy se zastrašování a represe politických oponentů, v případě nouze dokonce nezákonnými prostředky, se objevovaly již před rokem 1792. Francouzský teror, který v tomto případě sloužil k zastrašení občanů a potlačení režimu, se však záhy stal legálním postupem Robespierrovi vlády a tím

charakteristikou soudobého režimu. „Za dva měsíce, červen a července 1794, poslaly revoluční soudy v Paříži pod gilotinu 1515 lidí. Mnoho z nich bylo nevinných.“ (Encyklopedie, 2001). Z pohledu Velké francouzské revoluce tak můžeme hovořit o přeměně teroru na účinný politický nástroj. Exemplární popravy nepohodlné šlechty, terorizování a stíhání tisíců občanů mělo za následek pouze jedinou věc. Hluboko zakořeněný strach ze smrti a důsledků v případě neposlušnosti nebo jakéhokoliv vybočení ze standardů Robespierrova režimu.

Na základě těchto událostí se slovo terorismus objevilo v dodatku Slovníku Francouzské akademie v roce 1798. Odkazu vlády teroru pak následoval další francouzský vojevůdce Napoleon Bonaparte, který jako další prvek státního teroru používal státem organizované exekuce politických protivníků. Je potřeba zde zmínit, že se jednalo o první formu státního terorismu zcela legálním způsobem, proti kterému občané neměli šanci bojovat. Do této doby se podobné praktiky posuzovaly jako ilegální postup řešení a k jejich užití se sahalo pouze v krajních mezích. (Zeman, 2002)

7.4 První světová válka

Pojem teror je také úzce spojen s oběma světovými válkami. Nepřístojnosti a hrůzy, které se děly v těchto obdobích se nevztahují pouze na válečné pole. Metody teroru v tu dobu pocítily desetitisíce civilistů a nevinných občanů. Německá armáda používala praktik teroru k vystrašení okupovaného obyvatelstva, a tak k eliminaci odporu, který by mohl vzniknout. Státisíce lidí bylo odvedeno na nucené práce. Němci ničili důležité prvky infrastruktury, jako byly železnice, silnice nebo klíčové mosty. Na ústupu poté vypalovali obilná pole, ovocné sady nebo otravovali nádrže s pitnou vodou. Neobvyklým případem bylo také zaminování opuštěného a nezničeného území. O teroru také můžeme hovořit v případě oplácení či pomsty jednotlivých armád. „Začátkem srpna 1914 Němci nevybíravým způsobem rozstříleli město Kalisz v Polsku jako odvetu za odstřelování ze strany polských partyzánů.“ (Encyklopedie, 2001)

Události z První světové války mohou v člověku evokovat pocit, že toto jednání námi označené za terorismus vyvolávají pouze válečné situace. Ty v lidech probouzí nejenom nejsilnější pud sebezáchovy, ale právě agresivitu, kterou má v sobě člověk hluboko zakořeněnou. „V roce 1939 navrhl Dollard a jeho spolupracovníci vysvětlení agresivity

na základě frustrace. Pokud nemohou lidé dosáhnout nějakého svého vytyčeného cíle či nemohou uspokojit svou potřebu, vyvolává to v nich agresivitu. Dle Dollardova modelu vede frustrace vždy k agresivnímu chování. Nápadně se tak toto tvrzení přibližuje definicím a možným příčinám terorismu. Nemožnost uskutečnění svých cílů, vede jednotlivce či organizované skupiny k použití nekonvenčních metod. Spojení těchto metod s pocitem frustrace a následnou agresí může být příčinou některých teroristických kampaní. Je však toto jediné vysvětlení proč dnes terorismus považujeme za neutuchající hrozbu společnosti? Je snad neschopnost docílit konkrétního cíle důvodem nebo dokonce omluvou pro tak hrůzné činy jako je zavraždění stovek a tisíců lidí? URL₆

7.5 Druhá světová válka

Po ukončení První světové války a následném odsouzení hrůzností, které se v ní odehrávaly, přišla bohužel z pohledu agresivity, násilností a teroru daleko významnější událost, a to Druhá světová válka. Po dobu dlouhých šesti let se děly na území účastnických států ty nejhrůznější události všech dob. Agresivita vystupňovaná do nejvyšší možné míry měla za následek mnoho násilných činů, ať už se jednalo o zúčastněné armády nebo šílené jedince a partyzánské skupiny. Okupační politika se vyznačovala nemilosrdností, přímočarostí a neúměrnou zuřivostí, která provázela veškeré útoky a jednání válečných stran. Mnohamilionové oběti na civilistech smazali rozdíly mezi lidským a zvířecím jednáním. Vše podtrhuje fakt, že v dnešní době stále probíhají mezinárodní soudy za válečné zločiny a zločiny proti lidskosti.

Použití teroru a teroristických nástrojů za Druhé světové války, mělo zcela jiný rozměr než do té doby. Teror, jímž se mocnosti snažily zastrášovat opoziční vojenské složky a pomocí jehož si udržovaly okupované území, nabyl nebývalých rozměrů. Ekonomicky zaměřený terorismus v podobě vypalování zemědělských ploch nebo izolace vesnic a měst od zásobování se změnil na zcela záměrné drancování sloužící pouze k masakru místního obyvatelstva a totální destrukci dobytého území. Exemplární tresty sloužící k úplné submisivnosti obyvatelstva využívaly nejkřutějších metod. (Encyklopedie, 2001)

Za všechny nám může sloužit příklad českých Lidic, kde došlo k jednomu z nejhorších masakrů v dějinách lidstva. Ty byly srovnány se zemí jako odplata za atentát na říšského protektora Reinharda Heydricha. Veškeré muže němci zastřelili, ženy byly odvečeny do koncentračního tábora a děti poslány do Německa na převýchovu. Vesnice byla srovnána se zemí a dnes najdeme na jejím původním místě památník, který jezdí každý rok navštřevovat tisíce lidí z celého světa a uctít tak památku padlých a nevinných lidí.

„V dubnu 1942 zabili v Taelevagu poblíž Bergenu britští agenti dva muže gestapa. Nacisté zničili vesnici, internovali obyvatele, zastřelili 18 rukojmích a deportovali všechny osoby mužského pohlaví do koncentračního tábora Sachsenhausen, kde 76 z nich zahynulo. Tato událost způsobila u místních lidí odmítavý postoj k odbojovým akcím a vedla exilovou norskou vládu k požadavkům britského spojence: „Již žádný Taelevag.““ Zde vidíme zářný příklad údernosti těchto činů na lidskou psychiku a následnou změnu v uvažování na možný odpor. (Encyklopedie, 2001)

Bez povšimnutí nemůže také zůstat otázka holocaustu, která je nejhrůznějším příkladem teroristického chování. Tyto zločiny proti lidskosti byly naměřeny za druhé světové války proti židovským obyvatelům. Na základě nařízení z nejvyšších míst nacistické armády, byly vybudovány koncentrační tábory, které sloužili k masivní likvidaci židovského obyvatelstva. Židé z téměř celé Evropy, byli transportováni do koncentračních táborů, kde po stovkách umírali v důsledku nelidského zacházení, podvýživy nebo v plynových komorách. URL₇

Nutno zmínit, že nejen nacistická armáda využívala hrůzné postupy a nelidské prostředky k boji v Druhé světové válce. Japonský teror vůči zajatým vojákům na začátku 40. let dvacátého století se přirovnává, ke zvířecímu jednání plnému týrání, mrzačení a vraždění bezbranných zajatců. Japonci vedeni kodexem Bušido pohrdali poraženými nepřáteli i z hlediska úlohy jakou jim zmiňovaný kodex nařizuje, a to nikdy nedopustit takové ponížení, jako být zajat živý. S takovýmto přesvědčením přistupovali japonští vojáci ke všem zajatcům a mají tak na svědomí desetitisíce válečných zajatců a jejich smrt. (Encyklopedie, 2001)

Trochu odlišný případ můžeme spatřit v jednání a metodách sovětské armády. „V průběhu bitvy o Stalingrad na přelomu roku 1942 – 43 postřílela Rudá armáda 13500 vlastních vojáků za neuposlechnutí rozkazu nebo pro domnělou zbabělost.“ (Encyklopedie, 2001)

Terorismus však nesmíme zaměňovat za legální vedení války, nebo spojovat teroristické jednání s každou vedenou válkou v minulosti nebo současnosti. Toto tvrzení potvrzuje Eichler (2004) , který uvádí, že současný terorismus v mnohém navazuje na minulost. Je to především nepřímou strategií jako základním rysem terorismu. Teroristé se zásadně vyhýbají přímému, čelnímu souboji, napadají zákeřně a nečekaně. Dlouho se schovávají ve stínu, aby udeřili tehdy, kdy se to nejméně očekává, kdy se to nejvíce hodí právě jim a nejméně jejich oběti. Zasahují společnost v těch nejcitlivějších a nejzranitelnějších bodech. Tak dosahují něčeho, co je v klasické válce téměř nemožné. Zcela obcházejí nejsilnější prvky obrany své oběti.

7.6 Terorismus moderní doby

Druhá světová válka měla mnoho důsledků. Jedním z nich byl rozpad koloniálního světa a vznik rozvojových zemí. V 50. a 60. letech tak nebylo nouze o konflikty, které pocítily téměř všechny kolonizační země v čele s Francií a Velkou Británií. V průběhu národních revolt a antikoloniálních revolucí přišlo o život opět mnoho nevinných lidí. Za všechny hovoří příklad krvavého povstání v Alžírsku, kde se místní obyvatelstvo vzbouřilo proti kolonizujícím francouzům. Tím se odstartovala sedmiletá válka za nezávislost na Francii, v níž opět nelze opomenout tisíce nevinných obětí. „Boje proti kolonialismu ovlivnily pozdější terorismus v tom smyslu, že mu poskytly zázemí pro ideály, strategii, taktiku, a také pro testování zbraní. Teroristická hnutí z 60. a 70. let, z nichž mnohá se ještě dnes hlásí k životu, se ledačos naučila právě od bojovníků proti kolonialismu. Díky znalostem a zkušenostem, z taktiky teroru, zděděných z období dekolonizace, byly pozdější teroristické kampaně v mnoha ohledech daleko propracovanější, a také vražednější.“ (Encyklopedie, 2001)

Zde se dostáváme k jistému přelomu v chápání terorismu nebo aplikaci teroru politickými představiteli. Do této doby vnímáme teroristické jednání v souvislosti s ozbrojenými konflikty jako doprovodný celek. Je potřeba říci, že vždy tato opatření, kruté zacházení, či exemplární tresty souvisely s politickou strategií bojujících armád, partyzánských skupin a ozbrojených složek opozičních stran. Psychologické důsledky a ve finále konkrétní kroky učiněné pod psychickým nátlakem, který vytvářely jednotlivé hrůzné činy, vedly k decimaci a kapitulaci politických představitelů, územních celků i velkých válečných spolenectví. Terorizující hegemón tak získával v podstatě bez boje zásoby potravin, důležitá strategická místa i samosprávné jednotky pod své vedení a tak stále větší moc nad ostatními, proti kterým vyvíjel stále znovu fungující strategii teroru.

8 Klasifikace terorismu

Rozdělení typologie terorismu je pravděpodobně stejně obtížné jako přesně definovat samotný terorismus. Mezi mnoha vytvořenými typologiemi zmíníme jen ty, které se dokázaly celosvětově uchytit nebo jsou přímo používány bezpečnostními složkami v České republice. Podle uznávaného odborníka na terorismus v Čechách Maxmiliána Strmisky (2001) rozlišujeme v podstatě dva typy terorismu – represivní a subverzivní.

8.1 Represivní

Represivním terorismem myslíme teror vykonávaný přímo státními složkami. Cílem tohoto teroristického jednání je posílení moci a udržení státního režimu. Příkladem režimů, který tento způsob jednání uplatňovaly vůči svým obyvatelům, je z historie nacistické Německo nebo fašistická Itálie. Na druhou stranu můžeme najít tyto metody uplatňování moci i v dnešní době a to v zemích s komunistickým režimem.

„Represivním terorismem označujeme také teror vykonávaný nestátními složkami, které tak podporují vládní režim. Tento tzv. vigilantismus neútočí na vládní režim, nicméně není spokojen ani s jeho efektivností a tak vlastním teroristickým způsobem bojuje proti režim ohrožujícím skupinám. Jako příklad můžeme uvést Antiteroristickou osvobozenou skupinu GAL, která v minulosti bojovala na straně vládního režimu proti baskickým separatistům ve Španělsku. (Kotlán, 2003)

8.2 Subverzivní

Subverzivní neboli podvratný terorismus má svým charakterem nejbližší k extremistickému chování v jeho charakteristice. Jedná se totiž o protirežimní aktivitu, kterou vykonávají organizované skupiny nesrovnatelné se státní mocí z pohledu silového, materiálního i obsahového. Vzhledem k nesrovnatelnosti těchto aspektů se tyto skupiny uchylují právě k teroristickým metodám, jejichž efektivitou dosahují kýžených výsledků.

„Pod pojmem subverzivního terorismu můžeme také hledat terorismus agitační neboli subrevoluční. Tento druh terorismu se nesoustředí primárně na svrnutí vládního režimu, tedy na samotné vyvolání revoluce, nýbrž na ozbrojenou propagandu.“ (Kotlán, 2003)

Podle Ministerstva vnitra ČR členíme terorismus do tří kategorií. Na terorismus kriminální, patologický a politický. Poslední jmenovaný je pak dále podle ministerstva dělen na ultralevicový, ultrapravicový, etnický, náboženský, enviromentální, vigilantistický a single – issue („monotematický“) terorismus. Posledním typem je rozdělení dle rozsahu, a to na terorismus vnitrostátní (domácí) a mezinárodní. (Jež, 2003).

9 Formy terorismu

9.1 Vnitrostátní terorismus

Tímto termínem definujeme teroristické jednání uvnitř státního území. Jedná se o činnost politických stran, organizovaných, zájmových nebo extremistických skupin. Jejich počínání je směřováno proti opozičním představitelům a nepřesahuje státní hranice. (Strmiska, 2001)

9.2 Státní terorismus

Tohoto teroristického jednání se dopouští přímo stát a to na občanech nebo skupinách, které ohrožují jeho suverenitu nebo narušují principy vládnoucího režimu. Právě tento způsob boje byl použit během zmiňované Velké francouzské revoluce v 80. letech 18. století a z něj vychází samotná podstata pro definice čistého terorismu. V současné době se s tímto jednáním můžeme setkat v komunistických zemích (např. Korejská lidově demokratická republika), které udržují svoji moc pomocí páchaného teroru na vlastním obyvatelstvu, a tak eliminují jakékoliv náznaky revolučního počínání.

9.3 Mezinárodní terorismus

Za mezinárodní terorismus považujeme teroristické útoky a kampaně vykonávané jednotlivci nebo organizovanými skupinami na jiném území, ze kterého pochází. Do této kategorie však spadá i teror vykonávaný státem proti státu jinému nebo teroristické útoky na občany jiné země na vlastním území. Tato definice se nevztahuje pouze na obyvatele nebo státy, ale také na jednotlivé státní orgány v čele s bezpečnostními složkami. Tento druh politického násilí je v současné době nejrozšířenější formou terorismu používanou k dosažení politického, náboženského nebo ekonomického cíle. Také ho řadíme mezi jednu z aktuálních hrozeb pro současný demokratický svět. (Ibanez, 2009)

9.4 Revoluční terorismus

Revoluční terorismus má své kořeny v politické ideologii. Prakticky se jedná o terorismus, který usiluje o svržení ústavní vlády. Snaží se tak dosáhnout společenských změn, které jsou opakem pravidel, která vládnoucí režim propaguje a aplikuje na obyvatelstvo. K revolučním teroristům, respektive k politickým hnutím, které používají revoluční terorismus, můžeme z historie přiřadit Nacistickou stranu působící v Německu v 30. letech nebo levicově orientované komunisty. (Leicmanová, 2006)

9.5 Náboženský terorismus

Jeden z nejstarších typů terorismu charakterizujeme jako šíření a prosazování náboženské ideologie za pomoci násilí. První známky tohoto jednání, které dnes označujeme termínem náboženský terorismus, můžeme spatřovat již před více než 2000 lety. Tehdy se o „božích bojovnících“ z řad muslimů, židů a hinduistů hovořilo jako o náboženských fanaticích. Je však potřeba říci, že se nejedná pouze o fanatismus jednotlivců, ale i o politickou ideologii propagovanou státy současného světa. V současné době celá čtvrtina ze známých 50 teroristických skupin působících na mezinárodní scéně je náboženského charakteru. (Encyklopedie, 2001)

9.6 Konvenční terorismus

Tento druh terorismu vychází z terorismu válečného a má své historické kořeny, na které navazuje dodnes. Je aplikován pomocí konvenčních zbraní, jako jsou výbušniny, střelné zbraně, chladné zbraně a různé typy hořlavín. Současně používá klasických teroristických metod, jakými jsou únosy, požadování výkupného, atentáty nebo nájemné vraždy. (Brehovská, 2007)

9.7 Nekonvenční terorismus

Oproti předcházející typologii, hrozí nekonvenční teroristé použitím zcela nových způsobů, a to především využitím zbraní hromadného ničení. Specifickým nástrojem nekonvenčního terorismu jsou informační prostředky a technologie. Jedná se nově o nově vedený boj na psychologické úrovni. (Leicmanová, 2006)

9.8 Psychologický terorismus

Jedná se o záměrné manipulování s informačními prostředky, a to za účelem manipulace, propagace a dezinformace. Řadíme sem také falzifikaci dokumentů a použití medií k ovlivňování jednotlivců nebo široké veřejnosti. Na ty je apelováno, aby změnil postoj a chování a podpořili jednání terorizující strany. V období války se toto jednání nazývalo psychologickou válkou. (Leicmanová, 2006)

9.9 Superterorismus

Jestliže otázka definice samotného pojmu terorismus byla komplikovaným úkolem, stojíme před úkolem téměř neřešitelným. Tento termín je pouze jakési označení pro novodobý terorismus nebo nové podoby teroristického jednání. Ve sdělovacích prostředcích, ale i mezi řadami odborníků se můžeme doslechnout o ultraterorismu, hyperterorismu nebo megaterorismu, které mají být synonymy právě pro nové trendy násilného jednání. A i když jsou tato slova stále častěji používána, neexistuje prozatím přesná definice vymezující tento termín. Z kontextu odborných studií zájemce může vytušit, že se jedná o teroristické kampaně přesahující svými rozměry doposud provedené útoky. Těmito rozměry se myslí nejen síla a prostředky s jakými teroristé útočí, ale především počet obětí, který je pro klasifikaci násilných akcí zcela stěžejní.

Pojem superterorismus je také spojen s hrozbou použití zbraní hromadného ničení. Státy z celého světa dnes disponují zbraněmi a nosiči zbraní hromadného ničení a tak se tato otázka ohrožení dotýká každého z nás. Z hlediska lokalizace totiž není jasné, jak velké území by bylo zasaženo a kolik je potencionálních obětí v případě naplnění této hrozby. Použití jaderných, chemických nebo biologických zbraní by mělo nedozírné přímé následky, ale také sekundární psychologický účinek v podobě nepopsatelného strachu.

9.10 Jaderný terorismus

Použití nukleárních zbraní by bylo pro svět jaký známe zřejmě fatální. Jaderný terorismus počítá právě s použitím nukleárních hlavic. Vzhledem k vážnosti situace a následným opatřením vlastníků těchto prostředků je však vysoce nepravděpodobné, že by se teroristé k těmto zbraním dostali. Nejde jen o samotné hlavice, ale také o nosiče těchto zbraní a vše s tím spojené. Naproti tomu vlastníci těchto zbraní jako USA několikrát již ve svém prohlášení zmínili, že jsou připraveni proti nepříteli jaderné zbraně použít. (Encyklopedie, 2001)

9.11 Radiologický terorismus

Méně známá, ale daleko pravděpodobnější, je hrozba radiologického terorismu. Tento druh teroristického násilí obsahuje záměrné rozptýlení radioaktivního materiálu. Rozdílná a zcela zásadní je zde dostupnost materiálů, ze kterých se tyto „špinavé bomby“ vyrábí. Radioaktivní odpad a ostatní součástky potřebné k vytvoření takovéto zbraně jsou teroristům dostupné z mnoha zdrojů. Jejich dostupnost má pod kontrolou Mezinárodní agentura pro atomovou energii (IAEA). Výroba a zneužití je definováno a přísně zakázáno Ženevskými konvencemi. URL₈

9.12 Biologický terorismus

Biologický zbraňový systém je další možností, s jakou musejí mezinárodní experti na bezpečnost počítat. Rozsah tohoto ohrožení se nedá přesně definovat vzhledem k rozmanitosti použití jednotlivých biologických látek. Nejedná se jen o druh biologické látky, ale také o její inkubační dobu, množství použitého toxického materiálu, délku působení a prostředí v jakém je tato látka použita. Hovoříme o toxickém materiálu, který má za důsledek paralyzování nebo usmrcení napadených osob, zvířat a rostlin. Z hlediska struktury biologických látek používaných pro boj se jedná o bakterie, rickettsie (speciální druh bakterií), viry, toxiny, plísňe a geneticky modifikované organismy. Jejich účinek závisí na schopnosti rozmnožit se v napadených osobách, zvířatech a rostlinách

Jednou z nejznámějších látek využívanou pro výrobu biologických zbraní je Antrax resp. bakterie *Bacillus anthracis*, která způsobuje vážné zdravotní komplikace nejen hospodářským zvířatům, u kterých byla objevena, ale zejména u lidí, kteří jsou cílem teroristických útoků. URL₉

9.13 Chemický terorismus

Chemický terorismus využívá otravných látek. Jejich zákeřnost a nebezpečnost spočívá především v rychlé intoxikaci a neschopnosti obrany napadených lidí. Ti se mohou nakazit pomocí vdechnutí nebo kožním a slizničním kontaktem s chemickou látkou. Ta se může vyskytovat v několika formách, a to ve skupenství plynném, kapalném i pevném. Speciálním skupenstvím je aerosol. Nejznámější chemickou látkou použitou jako zbraň hromadného ničení je bojový plyn Sarin využívaný ve druhé světové válce. Na vlastní kůži pocítili účinnost chemických zbraní také obyvatelé kurdské menšiny v Iráku roku 1988, proti nimž zaútočil režim v čele s bývalým prezidentem Saddámem Husajnem. (Encyklopedie, 2001)

9.14 Informační terorismus

Další formou terorismu je terorismus elektronický, počítačový neboli informační. Nejedná se o formu terorismu využívající zbraně hromadného ničení jako příklady předcházející, nicméně jeho důležitost a významnost v moderní době je brána stále vážněji. Vzhledem k masivnímu progresu v oblasti technologií a závislosti na jejich využívání se tato nejnovější forma terorismu stala velmi nebezpečnou. Jedná se o nezákonné proniknutí do počítačové sítě, vojenské a bezpečnostní databáze, operačních programů nebo datových schránek za účelem ukrást nebo zlikvidovat jejich obsah. Významným krokem je také samotná změna primárních a stěžejních údajů a to především hovoříme-li o vojenských operačních systémech, sítích zabezpečujících ekonomickou stabilitu státu nebo archiv významných bezpečnostních orgánů, jejichž záznamy nesou označení TOP SECRET. Nenákladnost a materiální nenáročnost dělá z informačního terorismu lukrativní možnost moderních teroristů jak dosáhnout svého cíle. Dalším příkladem a možným cílem jsou masmedia zprostředkovávající interakci mezi občany a událostmi z celého světa. Vzhledem k propracované síti satelitů a družic pokrývá dnes signál televizních stanic a radiologických vysílačů celou planetu

díky čemuž události proběhnuvší v nedávné době, bezprostředně prezentovány na druhém konci planety. Vliv informačních technologií na terorismus budeme probírat v samostatné kapitole. (Leicmanová, 2006)

10 Úloha globalizace

„Globalizace znamená, že se zintenzivnily společenské vazby na celém světě, včetně nových forem interakce. Podílejí se na nich společnosti, instituce, organizace, skupiny i jednotlivci, mezi nimiž mohou ležet miliony kilometrů. Globalizace také rapidně snížila veškerá omezení, která prostor a čas kladly lidským činům a vztahům v průběhu dějin.“ (Ibaněz, 2009)

Zde se dostáváme opět k aplikaci tohoto faktu na terorismus. Stejně tak jako každý z nás má dnes nevídané možnosti v oblasti získávání informací, příležitostí a nejmodernějších výtvarných děl této doby, teroristé nejsou v tomto ohledu výjimkou. Naopak propracovanost některých skupin a jejich systému se rovná mnoha sofistikovaným mezinárodním společnostem a organizacím. Zdeněk Müller ve svém článku hovoří o odcizování západu a islámského světa právě kvůli globalizaci. Zmiňuje také možnosti, jimiž dnes teroristé disponují. Aktéři ničivého násilí neváhají využívat výhody, jež do současného světa vnáší Západ, především volnost pohybu a soudobé prostředky komunikačních technologií, i když zřejmě západní pojetí svobody odmítají a jeho základy se snaží podkopat. URL₁₀

Je potřeba říci, že globalizace svou měrou napomáhá stále se prohlubujícímu rozdílu mezi rozvinutými a teprve rozvíjejícími se státy. Terorismus však vzniká v různorodých podmínkách. Jak v méně rozvinutých, tak v prosperujících společnostech. Globalizace je předmětem zkoumání i odborníků z mnoha odvětví. Český psycholog Slavomil Hubálek (2007) napsal: „11. září 2001 je mezníkem našich životů ať si to uvědomujeme či nikoli, neboť je mezníkem ve vývoji moderních dějin, mezníkem globalizace světa. Globalizace je důsledkem uvolnění sil světového trhu a omezení nebo zrušení zásahů vlád do ekonomiky. Umožnil ji pokrok sdělovací techniky a volný pohyb informací, přes 100 milionů nás využívá internet, nastal volný obchod bez hranic, trh vytvořil nízké dopravné, nastal volný pohyb pracovních sil, volný pohyb nadnárodního kapitálu v bleskových internetových, často krátkodobých spekulativních transakcích mezi světovými burzami.“ (Hubálek, 2007)

11 Útoky 11. září 2001

V každém oboru, odvětví či fenoménu dochází k jistému vývoji a změnám, které ovlivní další perspektivu dané problematiky. Je zřejmé, že tato dynamika prochází v jistých časových úsecích významnými událostmi, které se stanou historickým milníkem, kterým nám rozděluje dobu „před a po“. (Strmiska, 2001)) Teroristický útok realizovaný 11. září 2001 ve Spojených státech amerických, představuje právě takový milník. Tento bezprecedentní, co do počtu přímých obětí, i nepřímých hospodářských škod a rozsahu psychického efektu, teroristický útok navždy změnil tvář terorismu a náhled na mezinárodní bezpečnost. V tomto kontextu se začalo hovořit o nové éře terorismu nebo superterorismu. Především nekonvenční způsob útoku, přisoudil toto označení právě černému září roku 2001, kdy byly napadeny symboly Ameriky a odstartoval se tak konflikt nových rozměrů mezi západem a islámsko-muslimským světem.

11.1 Co předcházelo?

Bezprostředně po útocích z 11. září 2001 na World Trade Center, bylo z úst amerických představitelů vyřčeno jméno Usáma bin Ládín a jeho teroristická síť Al-Kájda. Právě Al-Kájda byla označena za strůjce těchto útoků. Jakou vazbu měl tedy Usáma bin Ládín v čele Al-Kájdy na USA?

Do boje proti západnímu světu se Al-Kájda zapojila již v 80. letech prostřednictvím financování opoziční strany. Především právě její vůdce bin Ládín, díky svému majetku mohl podporovat muslimské mudžáhidy v boji proti okupaci arabských zemí.

Al-Kájda je také spojována s prvním útokem na World Trade Center v New Yorku. Tehdy explodovala nálož umístěná v zaparkovaném voze v garážích v jedné z budov. O tři roky později ve svém manifestu bin Ládín vyhlásil Spojeným státům americkým džihád neboli svatou válku. (Leicmanová, 2006)

Za první oficiální střet USA s teroristickou organizací Al-Kájda se udává rok 1998, kdy Al-Kájda zaútočila na americké velvyslanectví v Nairobi. Útoky si vyžádaly přes 200 obětí, z toho 12 bylo amerických pracovníků ambasády. URL₁₁

Tento útok byl proveden jako symbolické připomenutí přítomnosti amerických vojsk na území Saudské Arábie. Ten samý rok v listopadu byl Usáma bin Ládín odsouzen v New Yorku za šest hrdelních zločinů v souvislosti s předcházejícími útoky na velvyslanectví.

URL₁₂

Dalším útokem ze strany afgánských teroristů byl sebevražedný atentát na americký křižník USS Cole kotvící v jemenském přístavu roku 2000. Při útocích zahynulo 17 amerických námořníků a další desítky byly zraněny. K útokům se o rok později přihlásila právě Al-Kájda, v krátkém propagačním videu, kde Usáma bin Ládín přímo děkuje bohu za vítězství nad plavidlem. URL₁₃

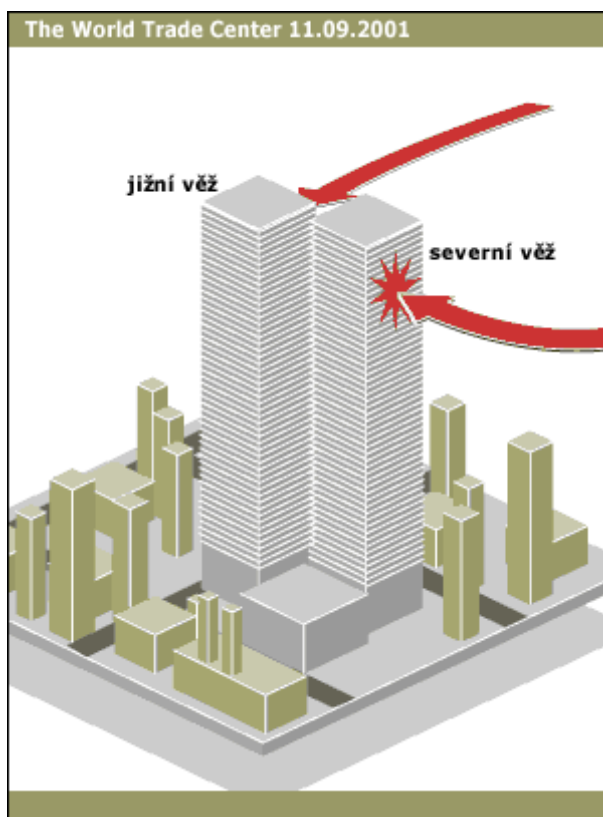
11.2 Osudný den

11. září 2001 uneslo 19 ozbrojených teroristů čtyři letouny společnosti American Airlines a United Airlines. Podle oficiálního vyšetřování pocházeli tito únosci z teroristické organizace Al-Kájda a jednali v přímé souvislosti s příkazem Usáma bin Ládína.

Dvě letadla č.11 a č. 175 narazila do mrakodrapů Světového obchodního centra v New Yorku. Desítky lidí zemřely již při nárazu včetně posádek obou letadel. Obě budovy se v následujících dvou hodinách po nárazu zhroutily. V tomto důsledku bylo poškozeno nebo zničeno mnoho budov v těsné blízkosti a další desítky lidí zahynuly v troskách zřízených budov včetně záchranářů, policistů a dobrovolníků, kteří pracovali na záchranných scénářích. Mezi zřícenými budovami byla i 47 patrová budova CIA (Tajná zpravodajská služba). Dalším cílem teroristů byla pěticípá budova Pentagonu sídla Ministerstva obrany USA, do které narazilo letadlo letu č. 77. Právě o tomto útoku se na veřejnosti propagují nejsilnější a nejznámější konspirační teorie. Náraz a následné výbuchy způsobily rozsáhlý požár budovy. Čtvrté letadlo společnosti United Airlines č. 93 se zřítilo v neobydlené oblasti v Pensylvánii. Podle oficiálního vyšetřování zřejmě došlo k potyčce mezi pasažéry a teroristy. V době havárie mělo letadlo směr Washington DC. Spekuluje se rovněž o možném útoku na Bílý dům, sídlo amerického prezidenta nebo americký Kapitol. URL₁₄

11.2.1 Chronologie událostí:

- **Místní čas / SELČ** – popis události

- **08:45 / 14:55** Letadlo narazilo do severní věže budovy "Twin Towers" Světového obchodního střediska (World Trade Center) v New Yorku.

- **09:03 / 15:03** Další letoun narazil v přímém televizním přenosu do jižní věže WTC a způsobil ničivou explozi.

- **09:10 / 15:10** Americký prezident George Bush byl informován o útocích při návštěvě školy na Floridě.

- **09:20 / 15:20** Vyšetřovatelé FBI sdělili, že letadla byla před útokem na Twin Towers unesena.

- **09:29 / 15:20** První bilance

útočků: 6 mrtvých a 1 000 zraněných, 50 000 se nachází v budově WTC.

- **09:30 / 15:30** Americký prezident George Bush v prohlášení označil útoky za zřejmý teroristický útok.
- **09:32 / 15:32** American Airlines sdělili, že jedno z letadel, které narazilo do WTC, byl dopravní letoun 767 unesený na lince Boston - Los Angeles s 81 cestujícími a posádkou. Druhé letadlo byl Boeing 757 na lince Washington Dulles - Los Angeles s 58 cestujícími a posádkou.
- **09:43 / 15:43** Třetí letadlo narazilo do jednoho křídla pětiúhelníkové budovy Pentagonu - budovy amerického ministerstva obrany ve Washingtonu - náraz způsobil dva výbuchy a požár. Podle první bilance sedm zraněných.
- **09:45 / 15:45** Pentagon, Bílý dům i Kongres byly evakuovány.
- **09:50 / 15:50** Úřady zastavily leteckou osobní dopravu nad USA, všechna letiště byla uzavřena.

- **10:07 / 16:07** Jižní věž WTC se zřítily.
- **10:25 / 16:25** Před ministerstvem zahraničí ve Washingtonu vybuchla bomba ukrytá v autě.
- **10:27 / 16:27** Zřítily se i druhá - severní - věž WTC. Obrovský oblak prachu zahalil celý Manhattan.
- **10:30 / 16:30** Čtvrté letadlo se zřítily poblíž letiště u Pittsburghu. United Airlines oznámily, že se jednalo o jejich letadlo na lince San Francisco—Newark.
- **10:33 / 16:33** United Airlines sdělily, že další jejich letadlo spadlo na neznámém místě.
- **12:39 / 18:39** Prezident Bush vystoupil s druhým prohlášením, ve kterém přislíbil vyšetřování vedoucí k dopadení a potrestání pachatelů.
- **13:44 / 19:44** Část budovy Pentagonu ve Washingtonu se zřítily.
- **14:00 / 20:00** Všechny americké burzy byly uzavřeny.
- **14:00 / 20:00** Starosta New Yorku Rudy Giuliani uvedl, že "obětí je víc, než kolik je možno lidsky unést".
- **17:20 / 23:20** Zřítily se 47mi patrová budova sousedící s WTC v New Yorku.
- **20:30 / 02:30** Prezident Bush pronesl televizní projev, ve kterém uvedl, že pachatele i ty, kteří jim pomáhali, čeká tvrdá odvěta. URL₁₅

11.3 Únosci

K celému útoku se přihlásila teroristická organizace Al-Kájda v čele s Usámou bin Ládinem. Ten však operaci pouze řídil a podle oficiálního vyšetřování je zodpovědný za strategii, jakou teroristé použili. Za organizátora celé akce byl označen egyptský terorista Mohammed Atta a mozkiem celé operace byl Chálid Šajch Muhammad, který byl posléze v roce 2002 dopaden americkými vojsky v Pákistánu.

Let číslo 11 (narazil do severní věže WTC): Valíd Šehrí, Vaíl Šehrí, Mohammed Atta (měl v době nárazu pilotovat letadlo), Abdalazíz Umarí a Satám Sukámí

Let číslo 175 (narazil do jižní věže WTC): Marván Šihí (pravděpodobně příbuzný Mohammeda Atty; měl pilotovat unesené letadlo), Fajád Ahmad, Hamza Ghamdí, Ahmad Ghamdí (jeden z teroristů napojených na Al-Káidu) a Múhand Šehrí

Let číslo 77 (narazil do budovy Pentagonu): Chálid Mizhár, Naváf Hamzí (oba byli v létě před útoky umístěni na seznam sledovaných osob), Madžíd Mukíd, Sálím Hamzí a Haní Handžúr (měl před nárazem pilotovat letadlo)

Let číslo 93 (narazil do země na pensylvánském venkově): Ahmad Haznávi, Ahmad Námí, Ziad Džarrá (po obsazení letadla stroj pilotoval) a Saíd Ghamdí
URL₁₆

11.4 Důsledky útoků

Průběh událostí zachytila v reálném čase veškerá světová media, která tak informovala lidi po celém světě o jedné z nejtragičtějších událostí moderních dějin. „Pachatelé jednali z nenávisti k hodnotám, které se Západě těší úctě, jako jsou svoboda, tolerance, prosperita, náboženská pluralita a všeobecné volební právo.“ (Chomsky, 2003). Bezprostředně po událostech vyhlásila vláda tehdejšího amerického prezidenta George Bushe válku mezinárodnímu terorismu a v roce 2002, tedy rok po útocích vstoupila americká vojska do Afgánistánu. Do bojů se zapojila také organizace NATO, která poprvé ve své historii aktivovala článek 5 Washingtonské smlouvy. URL₁₇

Pomocí vlasteneckého zákona, který byl prosazen po útocích, byla zavedena po celých Spojených státech nová bezpečnostní opatření. Změnou prošly také pravomoc bezpečnostních složek. Mezi nejzásadnější opatření patří pětibodová stupnice informování obyvatelstva o vzniklém nebezpečí a přísná pravidla na letištích, včetně snímání otisků prstů, magnetických bran a sběru fotografií přijíždějících turistů. URL₁₈

11.5 Politický dopad

Z prvních závěrů vyšetřování tajných služeb USA není pochyb, že za útoky stojí právě Al-Kájda v čele s bin Ládinem. Následující měsíc téhož roku podnikla americká vojska první letecký útok a vpád pozemních vojsk do Afghánistánu, který byl označen za hlavní základnu s výcvikovými tábory pro teroristy Al-Kájdy.

Boj proti mezinárodnímu terorismu se stal prioritou nejen v USA, ale také zapojení Ruska a Severoatlantické aliance do bojů vypovídalo o jasných cílech mezinárodních bezpečnostních složek. URL₁₉

11.6 Ekonomický dopad

Teroristické útoky z 11. září neměly hospodářský dopad pouze na USA, ale vzhledem k rozsahu a způsobu provedení na celý svět. Ochlazení vztahů mezi západním a islámským světem se projevilo především navýšením ceny ropy na světových trzích. Světový šok a strach z dalších teroristických útoků se projevily také výrazně na příjmech leteckých společností, které utrhly obrovské ztráty. Strach z létání ochromil na nějakou chvíli i letecký průmysl v Evropě. Lidé přestali aerolinkám věřit a využívali jiný způsob dopravy. Útoky také výrazně poznamenaly trh práce, kde dočasně zmizelo cca 600 tisíc pracovních míst. URL₂₀

11.7 Zdravotní dopad

Teroristický útok si vyžádal 3000 přímých obětí, včetně posádek všech letadel a 19 únosců. Lidé umírali při samotném útoku, kdy letadla narazila do mrakodrapů a pentagonu, ale také při záchranných pracích a bezprostředně po útocích v dalších patrech World Trade Center. Toxický požár a následné zhroucení obou napadených budov se však podle ředitele National Institute for Occupational Safety and Health Johna Howarda podepsalo i na přeživších záchranářích a dalších obyvatelích New Yorku. Ten uvedl pro rozhlasovou stanici BBC, že v důsledku toxických par a plynů, které vznikaly například hořením moderní techniky, objevili lékaři u záchranářů a postižených lidí respirační onemocnění v podobě astma či chronického zánětu dutin. Podle studií uveřejněných v odborných časopisech trpí zdravotními následky útoku až 60 tisíc evidovaných občanů. Britský časopis Lancet dokonce uvádí zvýšení výskytu rakoviny u zasahujících záchranářů až o 19 procent. URL₂₁

Jemný toxický prach uvolněný při sesunutí obou budov a 47 patrové budovy CIA přiléhající na oba mrakodrapy, pokryl místy až pěticentimetrovou vrstvou naprosto vše.

11.8 Psychologický dopad

Útoky takových rozměrů nemohly nezanechat následky na psychice lidí na celém světě. Hrozbu v podobě terorismu dnes dávají do souvislosti také odborníci. Slavomil Hubálek komentoval vzniklou situaci tvrzením, že se dnes dostáváme do zcela nové situace, současného člověka neohrožují tradiční války států, ale úplně nový, téměř nepochopitelný sebevražedný terorismus mladých muslimů a jeho zatím největší akcí byl útok na Světové obchodní centrum v New Yorku a útok na Washington. Důsledky 11. září jsou gigantické, změnilo uvažování politiků, vojáků, příslušníků bezpečnostních služeb, byly vytvořeny grandiózní systémy ochrany a prevence. URL₂₂

Bezesporu byly útoky 11. září momentem, kdy se v lidských srdcích usadil strach a obava z hrozby jakou terorismus v současné době je. Pokračování a uskutečnění dalších teroristických útoků po celém světě v této souvislosti pouze podporují obavy, které v sobě mají lidé vytvořené. Podle experta na terorismus Mariana Brzobohatého, je však potřeba vnímat, že se terorismus v posledních deseti letech stal u lidí číslo jedna, v bezpečnostních rizicích. Větší aktuální hrozbou je však nárůst extremismu. URL₂₃

12 Teroristické útoky po 11. září 2001

Osudné útoky 11. září nebyly posledním představením teroristů v novém tisíciletí. Při výčtu dalších útoků se spíše chce říci, že útoky na WTC byly pouhým odrazovým můstkem pro další teroristické kampaně v globálním měřítku.

2. října 2002 (INDONÉSIE) - Při teroristických atentátech zahynulo na indonésském ostrově Bali 202 lidí z 21 zemí. Atentát provedli příslušníci regionální islamistické organizace Jemaah Islamiyah (JI), která je údajně napojena na síť Al-Káida.

26. října 2002 (RUSKO) - Po útoku policejního komanda na moskevské divadlo Dubrovka, které obsadili čečenští teroristé, zemřelo 128 civilistů a 40 teroristů. Většina z nich zemřela na následky otravy plynem, který byl použit při zásahu.

1. února 2004 (IRÁK) - Dva sebevražedné útoky na sídla dvou kurdských politických uskupení v Irbílu na severu země si vyžádaly 105 mrtvých. Asi 130 osob bylo zraněno.

2. března 2004 (IRÁK) - Série deseti sebevražedných protišiiitských atentátů v Bagdádu a ve městě Karbalá v den významného šiitského svátku ášúra si vyžádala 170 až 180 mrtvých. Podle USA měli útoky na svědomí teroristé ze skupiny kolem abú Músy Zarkáviho.

11. března 2004 (ŠPANĚLSKO) - 191 mrtvých a přes 1500 zraněných si vyžádala série explozí, která otřásla třemi nádražími v centru Madridu. K činu se údajně přihlásila teroristická síť Al-Káida.

24. června 2004 (IRÁK) - Koordinované pumové útoky zejména na policejní stanice v pěti velkých městech ve středu a na severu Iráku zabily 100 lidí. Zraněno bylo 320 osob. K útokům se přihlásila skupina vedená teroristou abú Músou Zarkávím.

24. srpna 2004 (RUSKO) - V rozmezí 40 minut se zřítila dvě ruská dopravní letadla TU-134 a TU-154, která startovala z letiště Domodědovo v Moskvě. Při obou haváriích, které způsobily dvě čečenské sebevražedné atentátnice, zahynulo 90 lidí. K útoku se přihlásil polní velitel Šamil Basajev.

3. září 2004 (RUSKO) - Smrtí 331 lidí (včetně 186 dětí) skončilo po neplánovaném útoku ruských jednotek třídní obléhání školy v severoosetském městě Beslan. Skupina asi 30 teroristů, kteří byli až na jednoho zabiti, zadržovala ve škole 1200 rukojmích. Zahynulo také 12 příslušníků speciálních sil. Útok je připisován Basajevovi.

28. února 2005 (IRÁK) - Nejméně 105 mrtvých a přes 130 zraněných si vyžádala exploze auta naplněného výbušninou v iráckém městě Hilla (asi 100 kilometrů jižně od Bagdádu).

7. července 2005 (BRITÁNIE) - Série čtyř bombových útoků zasáhla v ranní špičce britskou metropoli Londýn. Tři bomby, které explodovaly v metru v rozmezí asi 50 vteřin a čtvrtý výbuch v dvoupatrovém autobusu asi o hodinu později, zabily v centru Londýna nejméně 56 lidí a na 700 zranily. K útokům se na internetu přihlásily dvě islamistické skupiny napojené na teroristickou síť Al-Kájda.

23. července 2005 (EGYPT) - Tři teroristické útoky v rušné rekreační oblasti v egyptském letovisku Šarm aš-Šajch na Sinajském poloostrově: zahynulo 88 lidí (většina Egyptů, desítka zahraničních občanů, včetně jednoho z ČR) a na 200 bylo zraněno. K útokům se přihlásila jedna skupina napojená na Al-Kájdu a jedna dosud neznámá organizace.

29. září 2005 (IRÁK) - Tři pumové atentáty v převážně šíitském městě Balad severně od Bagdádu: zahynulo 99 lidí a 124 osob bylo zraněno.

7. dubna 2006 (IRÁK) - Tři sebevražedné atentáty namířené proti bagdádské šíitské mešitě Burasa: nejméně 90 mrtvých a přes 175 zraněných.

11. července 2006 (INDIE) - Nejméně 104 lidí přišlo o život při sedmi explozích na nádražích a v příměstských vlacích v západoindickém městě Bombaji. URL₂₄

26. července 2008 (INDIE) - Teroristické útoky v Bombaji v listopadu 2008 byly sérií desíti koordinovaných bombových útoků na různých místech v indické Bombaji. Teroristické útoky, které uskutečnili pákistánští teroristé za pomoci automatických zbraní a granátů. Při útocích bylo zabito nejméně 173 lidí a dalších nejméně 208 lidí bylo zraněno. URL₂₆

29. březen 2010 (Rusko) – dvě ženy odpálily v moskevském metru nálože, které měly připevněné na těle. Při tomto sebevražedném útoku zemřelo podle ruského ministra pro mimořádné události 37 lidí a dalších šest desítek lidí bylo zraněno. Po oficiálním vyšetřování stoupl počet obětí na 40 a 100 lidí bylo zraněno. Za pravděpodobné pachatele byli označeni čečenští separatisté. URL₂₇

13 Závěr

Změnil se svět po 11. září? To je otázka jakou jsem si pokládal hned v úvodu své práce, a jejíž odpověď jsem se snažil naleznout v budoucích úkolech, jakým bylo prostudování odborné literatury, zhlédnutí hodin dokumentů včetně těch konspiračních, a konzultace se zainteresovanými lidmi.

Ve své práci jsem se snažil přesnou charakteristikou jednotlivých historických etap, skupin, forem a typů terorismu přiblížit, jakým způsobem procházel terorismus vývojem ať po stránce historické, filozofické nebo psychologické.

Objektivně nyní můžeme říci, že moderní terorismus má v dnešní době mnoho tváří. Jedná se o fenomén, který nepůsobí pouze jednorázově nebo v pravidelných cyklech, nýbrž objeví se náhle a bez očekávání. Teroristické organizace, jejichž myšlení a metody se v průběhu historického vývoje značně změnily, dnes hrají významnou roli v otázce mezinárodní bezpečnosti. V historickém přehledu jsme spatřovali terorismus v kombinaci s uplatňující státní mocí, v kombinaci s partyzánskými válkami, v mezinárodních ozbrojených konfliktech, jako systematické působení samostatných skupin, jejichž jediným cílem je působit teror, nebo v občanských válkách jako způsob boje proti opozičnímu hegemonu. Z historického hlediska jsem také zjistil, že některé teroristické kampaně měly vážný dopad na společensko-politickou situaci na národní i nadnárodní úrovni. Státy jako Alžírsko nebo Izrael vznikly z protikolonialistických odbojů, které dnes považujeme za teroristické jednání. I dnes vidíme ekonomický a politický dopad terorismu na mezinárodní vztahy, stabilitu politických institucí nebo hospodářskou vyspělost jednotlivých států. Vyhrůžování terorismem nebo samotný terorismus je i dnes součástí konfliktů a hrozba Svaté války výrazným aspektem, jenž musí mezinárodní politické instituce a bezpečnostní strategie jednotlivých států brát na vědomí. Jak se tedy liší moderní terorismus datující se od 11. září 2001 od toho starého? Hlavní úlohu zde hraje globalizace. Útoky na Světové obchodní centrum a americký Pentagon jsou tím jasným důkazem. Díky globalizaci prošli teroristé významným vývojem v oblasti organizace, komunikace, informovanosti, financování i materiálně zajištění. Vzhledem k tomu mají dnes jejich aktivity stále významnější cíle a rostoucí vliv na mezinárodní bezpečnost. Z psychologického pohledu ovlivňuje terorismus resp. hrozba z něj i každodenní život obyčejných lidí. Navždy se změnila charakteristika a pohled na letecký průmysl a cestování obecně, bezpečnostní složky nechybí dnes

v žádné významné národní či nadnárodní instituci. Protiteroristická opatření, jimiž jsou zabezpečeny prvky kritické infrastruktury, jsou prioritně řazeny na seznam základních úkolů krizových plánů. Vznikají nové dodatky k mezinárodním úmluvám a národním bezpečnostním strategiím.

I státy reagují na tuto nejaktuálnější hrozbu společnosti a to především vytvářením nových expertních skupin, financováním výzkumu v oblasti boje proti terorismu i samotným zapojením se investicemi či prostředky do přímého boje proti teroristům.

Dnes také můžeme říci, že tato vrcholná hrozba extremismu představuje inspiraci pro jednotlivce, jakým je například norský atentátník Anders Breivik, jež svými teroristickými útoky z roku 2011 šokoval nejen celé Norsko, ale celý svět. Mnoho odborníků zastává názor, že validní výzkum v této oblasti by měl být prioritním úkolem každého státu. Z mého hlediska je tento výzkum nesmírně důležitý, avšak investice a prostředky, které jsou vynakládány právě na onen výzkum, by mnohé státy měly uvažovat ve prospěch daleko citlivějším, osobnějším a naléhavějším problémům, jako je hladomor, chudoba, stále markantnější rozdíly v ekonomickém postavení jednotlivých vrstev obyvatelstva, nerovnost práv občanů nebo nedostatek zdravotní péče.

14 Přehled použité literatury

1. BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus a my*. Praha : Computer Press, 2001. 153-154 s. ISBN 80-7226-584-9
2. CARR, C. *Dějiny terorismu*. Praha, Práh, 2002, (vybrané kapitoly) ISBN 80-7252-063-6
3. CORTE IBÁNEZ, L. *Logika terorismu*. Praha, Academia, 2009, (vybrané kapitoly) ISBN 978-80-200-1724-6
4. ČMEJRKOVÁ, S., DANEŠ, F., SVĚTLÁ, J. *Jak napsat odborný text*. Praha, Leda, 1999. ISBN 80-85927-69-1
5. ČIHOVSKÝ, J. *Sociologický výzkum*. Olomouc, FTKUP, 2006. 10 s.
6. DAVID, V., MALACKA, M.: *Fenomén mezinárodního terorismu*, Linde Praha, Praha 2005. 76 s. ISBN 80-7201-524-9
7. CHOMSKY, N. *11.9*. Praha, Mezera, 2003. 27 s. ISBN 80-903259-0-4
8. FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: Jak zkoumat lidskou duši*. Praha, Portál, 2000. 14-16 s. ISBN 80-7178-367-6
9. KOLEKTIV AUTOR. *Mezinárodní terorismus – nový nebo starý fenomén?* Praha : Centrum pro ekonomiku a politiku, 2004. 91 s. ISBN 0-7252-063-6
10. KOLEKTIV AUTOR. *Encyklopedie – světový terorismus*, Svojtka & Co., Praha 2001. (vybrané kapitoly) ISBN 80-7237-340-4
11. KOTLÁN, P. *Demokracie ve stínu*. Ostrava, Institut vzdělávání SOKRATES, 2003. 11 s. ISBN 80-86572-07-2
12. ŘEHÁK, D. – FOLTIN, P – STOJAR, R. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*, Praha, Ministerstvo obrany České republiky – AVIS, (2008). 47 s. ISBN 978-80-7278-443-1
13. STRMISKA, M. *Terorismus a demokracie*. Brno, Masarykova Univerzita v Brně, 2001. (vybrané kapitoly). ISBN 80-210-2755-X

14. ŠVARCOVÁ, I. *Základy pedagogiky pro učitelské studium*. Praha, VŠCHT,2005. 25 s. ISBN 80-7080-573-0
15. WRIGHT, L. *The Looming Tower: Al-Qaeda and the Road to 9/11*. US, Knopf,2009. 9 s. ISBN 978-0-375-41486-2
16. ZEMAN, J. *Terorismus historicko-psychologická studie*. Praha, Triton,2002. (vybrané kapitoly) ISBN 80-7254-305-9
17. ČMEJRKOVÁ, S., DANEŠ, F., SVĚTLÁ, J. *Jak napsat odborný text*. Praha: Leda, 1999. ISBN 80-85927-69-1

Diplomové práce

1. LEICMANOVÁ, P. *Terorismus*. Praha, 2006. 15 s. Diplomová práce na PFMU. Vedoucí práce prof. JUDr. PhDr. Miloš Večeřa, CSc
2. RÝŽ, O. *Terorismus*. Brno, 2006. 27 s. Diplomová práce na PFMU. Vedoucí práce JUDr. Věra Kalvodová, Dr.
3. BREHOVSKÁ, L. *Vývoj terorismu se zaměřením na konvenční terorismus*. Č. Bud., 2007. Bakalářská práce JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. Zdravotně sociální fakulta. Vedoucí práce doc. Ing. Josef Janošec, CSc

Časopisy

1. HUBÁLEK, S. 11. září *Psychologie dnes* [online]. 2007, [cit. 2012-09-08]. Dostupné z: <http://www.alea-psy.cz/texty/11%20zari.pdf>

Elektronické zdroje

1. URL₁:< <http://antropologie.zcu.cz/terorismus-dnes>>.[8.8.2012]
2. URL₂:< <http://literatura.kvalitne.cz/anar.htm>>.[15.7.2012]
3. URL₃:< <http://prg.xf.cz/kniha/kap7.htm>>.[17.7.2012]
4. URL₄:<http://cs.wikipedia.org/wiki/Partyz%C3%A1nsk%C3%A1_v%C3%A1lka>.[23.5.2012]
5. URL₅:< <http://antropologie.zcu.cz/terorismus-dnes>>.[3.8.2012]
6. URL₆:< <http://cs.wikipedia.org/wiki/Agrese>>.[2.7.2012]
7. URL₇:<<http://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10005143>>.[17.7.2012]
8. URL₈:< www.mezinarodnivztahy.com/article/download/179/186>.[23.6.2012]
9. URL₉:<<http://www.toxicology.cz/modules.php?name=News&file=article&sid=36>>.[23.6.2012]
10. URL₁₀:<<http://pravdaoislamu.cz/index.php/2007/02/18/terorismus-a-globalizace-vzdeluji-zapad-a-muslimy/>>.[12.6.2012]
11. URL₁₁:<http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/august/7/newsid_3131000/3131709.stm>.[1.7.2012]
12. URL₁₂:<<http://fl1.findlaw.com/news.findlaw.com/hdocs/docs/binladen/usbinladen1.pdf>>.[23.5.2012]
13. URL₁₃:<http://www.globalsecurity.org/security/profiles/uss_cole_bombing.htm>.[28.6.2012]
14. URL₁₄:<http://cs.wikipedia.org/wiki/Teroristick%C3%A9_%C3%BAtoky_11._z%C3%A1%C5%99%C3%AD_2001>[12.5.2012]
15. URL₁₅:<<http://czech.prague.usembassy.gov/chronologie-udalosti-11-zari-2001.html>>.[2.5.2012]
16. URL₁₆:<<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/1567815.stm>>.[2.5.2012]
17. URL₁₇:<http://www.nato.int/cps/en/SID-3C716019-0A872935/natolive/topics_77646.htm?>.[9.5.2012]
18. URL₁₈:<http://govinfo.library.unt.edu/911/report/911Report_Notes.htm>.[7.8.2012]
19. URL₁₉:<http://news.bbc.co.uk/nol/shared/bsp/hi/pdfs/22_07_04911Report.pdf>.[19.5.2012]

20. URL₂₀:<<http://byznys.ihned.cz/c1-52800050-jak-se-podepsalo-11-zari-na-svetove-ekonomice-odpovidal-ekonom-pavel-kohout>>.[11.4.2012]
21. URL₂₁:<http://www.tyden.cz/rubriky/zdravi/krute-nasledky-11-zari-newyorcany-zasahla-rakovina_211096.html>[23.7.2012]
22. URL₂₂:<<http://www.alea-psy.cz/texty/11%20zari.pdf>>[13.5.2012]
23. URL₂₃:<<http://m.ihned.cz/c1-52778100-ptali-jste-se-na-terorismus-policejniho-experta>>[22.5.2012]
24. URL₂₄:<
<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/clanek.phtml?id=356226>>[22.5.2012]
25. URL₂₅:<<http://m.ihned.cz/c1-52778100-ptali-jste-se-na-terorismus-policejniho-experta>>[19.4.2012]
26. URL₂₆:< <http://pib.nic.in/newsite/erelease.aspx?relid=45446>>[5.5.2012]
27. URL₂₇:< <http://www.mchs.gov.ru/>>[28.4.2012]